

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum V. Decretalium, Per Quadraginta, Et Unum Titulos Distributum,
In quo agitur De Judicio criminali, exponendo primùm actiones in eo
judicio instituendas, & suscipiendas, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1709

Quæstio XXXVII. In Titul XXXVII. De Pœnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73064](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73064)

QUÆSTIO XXXVII.

IN TITUL. XXXVII. DE POENIS.

1388

Hoc titulo agitur de poenis, & modo eas imponendi definitis. *Pœna* enim est coërcitio, seu vindicta delicti, inducta ad disciplinæ publicæ emendationem. Semper supponit culpam, non tamen semper culpam puniti, sed vel culpam, vel causam; ut cum ob culpam Patris, puniuntur Filii, in crimine læsæ Majestatis, licet filii culpam non habeant; non tamen sine causa, quia in his exempla paterni, seu hæreditarii criminis metuuntur. Quare Regula juris 23. in 6. *sine culpa non est aliquis puniendus* intelligi debet, nisi subsit causa.

ARTICULUS I.

De diversitate pœnarum.

1389

Inter pœnas est aliqua diversitas, quæ sumitur à diversitate delictorum. *Capitalis* pœna est, per quam inferitur mors naturalis, vel civilis, per mediam, vel maximam capitis diminutionem, per quam intelligitur immutatio prioris statûs, seu juris (hoc enim hic per *caput* notatur) quoad libertatem, civitatem, aut familiam. *Maxima* est, quæ libertatem tollit; quod contingit his, qui servi pœnæ efficiuntur atrocitate sententiæ; vel libertis, qui ut ingrati Patronis condemnantur; aut illis, qui se ad pretium participandum venumdari passi sunt. *Media*; quæ salvâ libertate jus civitatis adimit, quod accidit ei, cui aquâ, & igni interdictum fuerit; vel illi, qui in insulam deportatus est. *Minima*, quæ salvâ libertate, & civitate, statum familiæ mutat; hoc illis evenit, qui cum sui Juris fuerint, alieno juri subesse coeperunt; vel contrâ, veluti, si filius familias à Patre emancipatus fuerit; sic enim est capite diminutus, ut exponit Strykius ad L. 1. Instit. tit. 16. Quamvis Zoësius in eundem locum, maximam capitis diminutionem exponat per jacturam libertatis, & civitatis. Pœna verò *non capitalis* alia est cor-

poralis, sive corporis afflictiva, alia pecuniaria. Deinde, inter pœnas alia est *civilis*, quæ applicari debet parti læsæ; alia *criminalis*, quæ ad vindictam publicam spectat. Tertio alia pœna est *ordinaria*, seu legalis, quam lex, aut Princeps præscripsit, vel consuetudo induxit, alia *extraordinaria*, seu *arbitraria*; cujus qualitas & quantitas nullâ lege definita est, sed pro qualitate delicti Judicis arbitrio, seu prudenti consideratione definienda est. Inter has ipsas pœnas alia est *lata à jure*, & incurritur ipso facto; alia *ferenda à Judice*; alia *privativa juris acquisiti*, vel *acquirendi*; alia *positiva*, cujus executio ulteriorem actionem requirit; de quibus actum est alibi, præsertim l. 1. tit. 2. de Constitut. Ceterum, communis tenet, Reo sufficienter convicto teneri Judicem pœnam legalem imponere, c. *in istis*, dist. 4. nec illam excedere vel minuire posse, nisi aliud suadeant circumstantiæ, ut constabit ex seqq. Hinc

Quæres 1. quid dicendum de pœna pecuniaria? ad hanc quæstionem in præsentî solùm dicenda, secundum quæ, in sacris Canonibus insinuatur. Ubi primò Archidiaconis, & Prælati, Episcopis inferioribus de jure prohibitum est, pro corrigendis excessibus & peccatis, exigere pecuniam à Laicis, & Clericis, nisi aliunde pœna pecuniaria pro ejusmodi excessibus jure statuta sit; imò ejusmodi pecuniarum exactiones ex cupiditate, sub pœna excommunicationis ferendæ, sine appellatione, illis interdictas esse, etiam causâ correctionis, c. *Licet*, 3. h. t. quamvis Episcopis, Zelo correctionis, pœnâ pecuniariâ Clericos punire liceat, potissimum, ubi ea magis timeretur; Sic Barboza in cit. c. *Licet*, n. 2. & probatur ex c. *dilectus*, de offic. Ordin. c. *Si vos*, 23. q. 1. c. *Cum sit nimis*, §. *fin. c. Postulasti*, de Judæis, c. *ad audientiam*, de præscript. c. *olim*, Jurejur. & alibi; quod intellige, si zelo justitiæ (quia illa magis timeretur) pœnam talem imponant. Hanc autem pœnam Episcopus non potest convertere ad usus suos, seu

seu ad inburfundum, ne quidem in fabricam Ecclesie Cathedralis, aut mercedem Vicarii (sic enim praesumeretur manare ex fonte avaritiae) sed in pias causas, ut monet & praecipit Tridentinum Sess. 25. de Reform. c. 31. nisi Episcopus esset admodum pauper; prout Congregatio Cardinalium, pro dub. Trident. declaraverat apud Barbof. cit. n. 4. ubi etiam addit, quod Episcopus in prima admonitione concubinarum, poenam pecuniariam punire possit.

1391 Dubitatur tamen, quis possit poenam infligere, quam jus certis pro criminibus statuit infligendam? Respondet Pirhing h. t. n. 7. quod is, qui potest cognoscere de talibus delictis, etiam possit illam infligere; Si autem jus statuat poenam spirituales vel corporales, non posse illam ab alio commutari, nisi qui potest in tali delicto dispensare: Abbas tamen in cit. c. Licet, docet, quemlibet Judicem, qui potest de causa cognoscere, posse poenam a jure statutam in pecuniariam commutare, dummodo id faciat in sententia prolatione, & causa cognita, ut notat Fagnanus in cit. c. Licet, n. 13. verum hoc de jure Canonico sic indefinite non procedit, ut constat ex duobus numeris praeced. in Judicibus Ecclesiasticis; praesertim, si poena lege definita sit; ex c. in istis, dist. 4. ubi dicitur, de legibus, cum instituuntur, posse judicari; cum autem fuerint instituta, & firmata, non licere Judici de ipsis judicare; sed secundum ipsas; Si autem de poena criminis nihil definitum sit in jure, utrum pecuniaria, vel alia sit imponenda? Judicis arbitrio relinquitur, quam imponat. Sic Gloss. in cit. c. Licet, V. Poenam. Episcopus tamen, vel alius Judex Ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixti fori, Laicis, etiam non subditis in temporalibus, poenas pecuniarias imponere potest, saltem post Trident. Sess. 25. de Reform. c. 3. Sic Fagnan. cit. a. n. 22. maxime si talis plus timeatur, & conducibilior sit ad correctionem.

1392 Quasas 2. quid dicendum de poena conventionali? Circa istam poenam nora, etiam de jure Canonico licite apponi poenam contractui, & exigi, quae tamen in effectu tollatur, si utraque pars non servet contractum. Desumitur ex c. Constitutus 7. h. t. ubi: licet autem in instrumento Episcopi Lavitani expressa fuerit certa poena, quam pars contractum non servans, solveret observanti: cum tamen utraque pars venisse con-

Tom. V.

tra illum, ex confessione propria convincatur, cum & pars vestra subtraxerit Episcopo pensionem, & Episcopus procuracionem exegerit ab eadem Ecclesia, sicut economus proposuit memoratus, utramque partem ab ea reddimus absolutam, Sed hoc accipe cum eo discrimine, quod, etsi de jure civili, & secundum rigorem juris, qui certam pecuniae quantitatem ad certum tempus sub poena dare promissit, debeat in casu promissionis non servata totam poenam solvere, licet aliquam partem sortis solverit, propter sortem non solutam integrè, L. stipulationum, §. si sortem, & L. in executione, §. item si ita, de V. D. L. Haereses, §. In illa. ff. Famil. heriscundae: de jure tamen Canonico eo casu non committi, seu incurri totam poenam; sed solum pro illa parte, quae respondet quantitati debiti non soluti; cum neminem deceat inhonestis quaestibus cum aliena jactura ditari, c. suam, 9. h. t. ubi, postquam Rectores Clericorum S. Fortunati Episcopo Spoletano in 40. libris per quoddam arbitrium condemnati, adjecta 30. librarum poena, nisi eas solverent in termino constituto, solverunt in dicto termino 33. restantibus adhuc 7. persolvendis, dictus Episcopus occasione harum sortem adhuc restantium urfit solutionem poenae arbitrio adjectae de 30. libris in poenam non soluti constituto termino integri debiti 40. librarum; & produxit literas Apostolicas, quibus veritate tacita impetravit, ut Rectores illi in praefatis 30. libris per Delegatos condemnentur: Dicti Rectores contra Episcopum ad Sedem Apostolicam suam querimoniam deduxerunt; qua percepta, praefato Episcopo rescripsit Pontifex: Quia igitur te non deceat in tantum Pontificalis modestia oblivisci, ut inhonestis quaestibus anhelando desideres cum aliena jactura ditari: mandamus, quatenus septem librarum solutione contentus super poena 30. librarum, memoratos Rectores de cetero non molestes. An & qualiter poenae conventionali sponfalibus appositae locus sit? diximus l. 4. tit. 1.

Si inquiras, an poenae conventionali locus sit, cum non adjicitur alicui obligationi praecedenti? R. pro resolut. not. poenam conventionalem definiti, quod sit promissio confirmans praecedentem obligationem, vel causam, & ad ejus implementum impellens Reum, sub comminatione praestandi aliquid certum; talique

Rr 2

obli-

obligatione confirmari priorem, ut docet Cujacius in L. *Si ita*, 97. & Donellus in L. *Si homo* 69. n. 5. ff. de verbor. obligat. Ex hoc respondetur ad quæstionem, quod obligatio ad pœnam ex conventionem statutam, non semper requirat determinatè priorem obligationem, quam confirmet; Sed vel illam, vel causam debendi. Nam si stipulator dixerit: *Si domum non fabricaveris, centum dabis*, fabricatio domus non est sub obligatione, cum promissa non sit; est tamen causa debendi: & ideo fabricatio domus peti non potest, vi hujus conventionis, & promissor se liberat, fabricando domum, de quo V. L. 24. ff. quando dies Legati cedat; & L. 24. §. *ita*, ff. de verbor. oblig.

1394 Talis pœna conventionalis erat illa, de qua dicitur c. *Constitutus*, 7. h. t. ubi dicitur, quod, si uterque contrahentium venit contra contractum, uterque possit exigere pœnam ad invicem promissam ex conventionem; quia tamen paria delicta, quoad pœnam privatam mutuâ compensatione tolluntur, L. *Viro*, ff. soluto matrimonio: ideo in dicto casu (cum neuter contrahentium promissum adimpleverit) Innocentius III. in dicto c. *Constitutus*, utrumque à pœna per conventionem promissa absolvit. Ex hoc inferunt aliqui, pœnas conventionales quocunque eventu esse solvendas, licet nulla culpa possit imputari promissoribus; ita Sanch. l. r. matrim. D. 126. n. 6. Fachinaus l. 3. Controvers. c. 10. & alii; quia non tantum promiserunt diligentiam, sed præstationem, seu factum L. 9. ff. de nautico fœnore: videtur tamen excipiendo conventionalis pœna sponsalibus adjecta, solvenda à resiliente etiam ex justa causa, de quo casu diximus l. 4. tit. r. p. r.

1395 Quamvis autem jam dixerimus, obligatum ad certam quantitatem, certâ die sub pœna solvendam, si partem intra terminum solvit, ad pœnam integram jure Canonico non teneri, ut satis videtur colligi ex c. *Suam*, 9. h. t. ubi Innocentius III. Clericos Sancti Fortunati per quoddam arbitrium condemnatos in 40. libris Episcopo Spoletano persolvendis, sub pœna 30. librarum, nisi eas quadraginta solverent in termino constituto, postquam in hoc 33. persolverunt, absolvit à pœna 30. librarum, & Episcopum contentum esse voluit, si ei solvantur septem, totsci-

licet, quot soluta non sunt ex debito in termino constituto: contrarium tamen communiter docent Legistæ, de quo videri potest Gonzalez in c. *Suam*, cit. à n. r. saltem in casu, ubi quantitas sub pœna debita est individua; vel si dividua, indivisibiliter promissa; cujus rationem communiter reddunt ex voluntate contrahentium; quia, qui promissit pecuniam certâ die dare, & nisi dederit certam pœnam, totam summam promittit: Hinc nolunt pœnalem obligationem conditionalem esse, vel instar conditionalis pro casu non dationis, sed, licet pars persolvatur in termino constituto, adhuc verum est totam summam non esse datam; ergo non evitatur pœna, nisi principali obligationi satisfactum sit intotum.

Ut jus Canonicum cum civili conciliarent, varias expositiones illius textus in c. *Suam* afferunt Authores. Bartolus in L. 4. §. Cato, ff. de verbor. obligation. censet omnino verum esse, quod partis solutio eximar pro parte pœnæ, de jure Canonico; alii alias solutiones afferunt apud Barbofam in c. *Suam*, & alios. Mihi videtur præ cæteris ad mentem Innocentii rectior expositio, quæ dicit, in hoc c. *Suam*, casum esse specialem respectu *persona*, cui Pontifex imposuit, ne totam pœnam exigat, quod tota quantitas in termino constituto persoluta non sit. Quia, qui totam pœnam 30. librarum sibi solvendam exigebat, erat, ut dictum est, *Episcopus*, non obstante, quod debitoribus, de quadraginta libris debitis, constituto termino persolverint triginta tres; hujus igitur petitioni ad totam pœnam, Pontifex modum statuit, de quo supra; rationem reddit ex circumstantiis, ibi: quia igitur *se non decet* in tantum Pontificalis modestiæ oblivisci, ut, *inhonestis quæstibus anhelando*, desideres cum aliena jactura dictari, mandamus, quatenus, septem librarum, solutione contentus, super pœna triginta librarum, memoratos Rectores de cætero non molestes. Ex quibus verbis colligitur, nullum esse inter ea, quod includat injustitiam ex parte Episcopi in hujusmodi pœnæ exactione; sed omnia duntaxat eò tendere, ut ostendant indecentiam, & quandam illius disconvenientiam respectu talis personæ, in qua considerari debet Pontificalis modestia, honestas, & eminentia status Episcopalis, cui quæstus non decenti, *qui arguit cupiditatem la-*
crandis

crandis cum jactura aliena, talis exactio non potest decenter convenire.

1397 Quæres 3. quid dicendum de pœna depositionis? Ante resolutionem suppon. *depositionem* Clerici, aliam esse *verbalem*; aliam *realem*, seu *actualem*. Verbalis degradatio propriè est depositio Clerici criminosi ab exercitio ordinum, officio, & beneficio, facta per sententiam; si verò post hoc etiam privetur actu, & solenni ritu, vestibus, & insignibus Clericalibus, est degradatio realis. Pœna depositionis, nimirum ab officio, & beneficio, Clericis non nisi propter gravia crimina infligi solet v.g. latrocinia, quæ fiunt de die, & cum violentia &c. ut dicitur c. *quod in dubiis* 5. h. t. ibi: quia verò tam sacerdotes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui personaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad pugnandum, omnes enormiter peccant: *de rigore canonico eos credimus deponendos*, & c. 6. eod. ibi: ad illud, quod à nobis tertio requisisti, qualiter Clerici in latrocinis, vel aliis magnis Sceleribus deprehensi puniri debeant? Respondemus, *quod à suis ordinibus degradari, detrudi debeant in arcta monasteria ad penitentiam peragendam*.

1398 Modus degradationis tam verbalis, quam realis, præscribitur c. 2. h. t. in 6. Qui, & quot Episcopi in degradatione tam verbali, quam reali adhibendi olim fuerint, dicitur c. 4. & 9. 15. q. 7. quid verò statuerit Trident. constat ex Sess. 13. de reform. c. 5. & Sylvester V. *degradatio*; alijque. Dubitatur autem 1. an per degradationem seu depositionem verbalem amittatur privilegium fori, & canonis? R. negativè; quòd id nullo jure constitutum sit; factus est, per realem, sic Barbof. de officio & potestate Episcopi, allegat. 110. Degradatio verbalis, seu depositio fieri potest ab Episcopo, etiam non consecrato, per se, non per alium; si autem sit confirmatus, licet nondum consecratus, potest eam facere etiam per alium, quia est actus solius jurisdictionis; potestas verò degradandi realiter, ex institutione annexa est Ordini Episcopali, potestque delegari alteri Episcopo, sed consecrato; Pirhing de pœnis n. 19. Si autem jure, vel constitutione aliquà delicto reperitur imposita pœna degradationis, intelligendum venit de verbali, nisi clarè exprimatur realis; quia pœnæ restringendæ sunt.

Degradatio verbalis infligitur propter 1399 adulterium, concubinatum perseverantem, etiam post monitionem, simoniam notoriam, stuprum, incestum, furtum, perjurium, homicidium, & alia crimina gravia, quæ irregularitatem inducunt; Degradatio autem actualis non nisi propter crimina gravissima, quorum tria jure expressa sunt. 1. Manifestum crimen hæresis. 2. Crimen falsi commissi in literis Apostolicis. 3. Conspiratio in proprium Episcopum; intellige, si conjuncta sint cum incorrigibilitate; quibus accedunt alia. 1. Sodomia frequentata. 2. Crimen abortus foetus animati; 3. sollicitatio mulierum in confessione, 4. Celebratio non ordinati. 5. Non ordinatus audiens sacramentalem confessionem, & plura similia valde enormia, & Reipub. perniciofa: ut est homicidium qualificatum, &c. *actualiter autem degradatus*, per solum Papam restitui potest; *verbaliter autem depositus*, etiam per Episcopum, sed non per Episcopo inferiorem. V. Sylvest. cit. & Barbof. dict. allegat. 110.

ARTICULUS II.

De reliquis in hoc titulo.

Quæstio prima est, an ea, quæ frequen- 1400 ti pravariatione iterantur, frequen- ti etiam sententiâ condemnari possint? R. affirmativè ex claro textu c. 1. h. t. Nam licet de eodem delicto non possit quis iterum accusari, postquam semel fuit absolutus, vel condemnatus, c. *de his*, de accusat. secundum inibi dicta in tit. 1. supr. tamen, cum novâ post hoc pravariatione relapsus est, potest non modò iterum puniri, sed etiam gravius propter iterationem, ut colligitur ex c. *ad abolendam*. de hæret.

Quæstio 2. est, quæ pœna sit ejus, qui 1401 occiderit, vulneraverit, vel qualibet injuriâ, vel contumelia dehonestavit sacerdotem? R. de hoc casu responderi c. 2. h. t. & statui, si Presbyter occisus fuerit, totam compositionem esse persolvendam Episcopo, ad cujus provinciam, hoc est dioccesim, interfectus pertinet, medietate unâ cedente Ecclesiæ, cui servivit; alterâ in eleemosynam juste dispartienda; si autem in articulo mortis præventus obierit pretium Werigeldi tripliciter dividendum esse, sic, ut una pars cedat altari, hoc est Ecclesiæ, cui ordinatus fuerat; altera Episcopo, in

Rr 3

cujus

cujus diœcesi erat; tertia parentibus, de quibus ortus fuerat: denique si in atrio Ecclesiæ aliquid ex istis Presbytero factum fuerit, supradicto modo, Presbytero, & pro Presbytero compositionem esse solvendam, ut habetur in tota lectione dicti c. 2. apud Gonzalez h. t.

1402 Pro quo not. textum hujus capituli exponendum esse juxta consuetudinem Provinciæ, in qua Concilium hoc Tribuniense, ex quo desumptus est, celebratum fuit, videlicet Germaniæ. Sic Gonzalez in cit. c. 2. h. t. n. 3. Deinde apud veteres Germanos certâ pecuniæ summâ delicta fuisse æstimata, neque homicidium mortui, legem fuisse, & facinorosos omnes (nisi læsæ Majestatis) solvisse pœnam pecuniariam; quæ dicebatur *compositio*. Per *Vverigeldum* autem, seu *Vverigildum*, hic intelligitur pretium, quod pro compositione judiciali persolvendum erat, in pœnam homicidii, aut alterius delicti, de quo plura Gibalinus tom. 2. de negot. l. 6. c. 9. a. 3. n. II.

1403 Quæstio 3. est, quæ sit pœna subditorum occidentium Prælatum suum? *By.* de hoc agi c. *ad aures* 10. h. t. ibi: ad aures nostri Apostolatus pervenit, quodd, cum quidam Paræciani tui ausu diabolico (bonæ memoriæ) Vincentium Episcopum, Prædecessorem tuum nequiter peremissent, feuda, & beneficia, quæ illi à Vicentina Ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fuerant cum multa deliberatione sublata. *Quia igitur majori sunt animadversione ple-tendi, nos tam tibi, quam successoribus tuis, auctoritate Apostolicâ prohibemus, ne ipsis, aut heredibus eorum beneficia prædicta restituatur; sed de novo eis alia qualibet consecratur.*

1404 Ex hoc textu in dicto c. coll. 1. ejusmodi occisoribus auferenda esse feuda, & beneficia, si quæ habent ab Ecclesia, sic, ut ne quidem eorum heredibus sint restituenda; ubi Abbas n. 3. per beneficium intelligit quælibet bona, ex quibus aliquid temporale commodum in eos redundabat; & in Clement. *si quis* 1. h. t. præter dictam pœnam, in eos, qui Episcopum injuriosè occidunt, vel percusserunt, vel ceperunt, vel banniverunt, vel hæc fieri mandarunt, aut ab aliis facta, rata habuerunt, vel qui ad id dederunt consilium, aut favorem, vel scienter defenderunt, alia rursum graves pœnæ decretæ sunt. Prima est

excommunicatio reservata Papæ; 2. Terræ, vel civitatis in hoc delinquentis interdictum, donec satisfecerit. 3. Excommunicatio Potestatis, Curialium & Officialium; 4. Ut hi absoluti in mortis articulo in eandem pœnam ipso facto reincidant, si convalescerint, nisi paruerint mandato Papæ.

Quæres 4. quæ sit pœna Patronorum, Advocatorum, & similium personarum, quæ jus aliquod habent in Ecclesia, si plus sibi arrogent, quàm ipsis jure concessum sit? *By.* hanc quæstionem resolvi c. *In quibusdam* 12. ubi statuitur, quodd, si tales in casu, quo vacanti Ecclesiæ de Pastore providendum est, non solum difficultates ingerunt, & malitias; sed etiam de possessionibus, aliisque bonis Ecclesiasticis pro sua voluntate disponere præsumunt, per censuram Ecclesiasticam compescantur. 2. Si per se, vel alios præsumpserint Rectorem, vel alium Clericum ipsius Ecclesiæ occidere, vel mutilare, prorsus amittant Patronatum, advocatiam & bona temporalia ipsis concessa ab Ecclesia, quin de prædictis aliquid perveniat ad ipsorum heredes. 3. Nullus ex posteris eorum ulque ad quartam generationem admittatur ad Collegium talium Clericorum; nec in domibus Regularium alicujus Prælationis (seclusâ dispensatione) assequantur honorem.

Circa has pœnas not. 1. in textu non dici solum simpliciter *amittant*, ex quo Azorp. 2. l. 7. a. 18. q. 1. deducit significari solum sententiam ferendam, cum non dicatur, *amittant ipso facto, vel ipso jure*, sed *prorsus amittant*; quæ dictio *prorsus* importat idem, ac ipso jure, ut docet Barbosa de offic. & potest. Episc. p. 3. allegat. 57. n. 239. consequenter significari privationem, seu pœnam latæ sententiæ; ita Sayrus in Clavi Regia l. 3. c. 8. n. 21. Sanchez l. 3. matr. d. 53. n. 8. Not. 2. pœnam impostam delinquenti usque ad quartam generationem (nisi aliud exprimat) intelligi solum de descendantibus per lineam masculinam, ut constat ex definitione Bonifacii VIII. in c. *Ubiunque* h. t. in 6. ibi: *Ubiunque alicui, & ejus filii, seu posteris usque in certam generationem pœna imponitur ab homine, vel à jure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam; non per femininam lineam descendere dignoscuntur*, nisi aliud in jure, vel sententia sit expressum. Not. 3. quando in textu dicitur: nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum intelligi, etiam per

per Episcopum. Nam ubi jura absolute dicuntur posse dispensari, vel nisi fuerit dispensatum, intelligitur, non esse reservatum Papæ, consequenter posse Episcopum, ut notat Gloss. fin. in cit. c. 12. & Henriquez in Summa p. 2. l. 14. c. 19. §. 2. lit. P. Sanchez l. 8. Matri. d. 5. n. 1.

1407 Quæres 5. quæ poena statuta sit litigantibus adversus assertionem Judicis, temere prorumpentibus? 6. Pertinaciter in excommunicatione per annum persistentibus? 7. Insecantibus, percutientibus, capientibus? vel occidentibus S. R. E. Cardinalem. 8. Subditis Episcoporum comprovincialium injurias inferentibus, Metropolitanano, vel hominibus ejus? Ad 5. r. dictam quæstionem resolvi in c. dilectus 11. h. t. ibi: ne judicialis evanescat auctoritas, cum de litigatoris improbitate constiterit, adversus assertionem judicis temere prorumpentis, juxta superioris arbitrium digna poterit animadversione puniri. Ubi nota, per injuriam hic etiam intelligi convitium, seu contumeliam, ut si litigans dicat: quod Judex mentiat quod nihil intelligat; quod munneribus corruptus pronuntiaverit &c. Not. 2. dici: juxta Superioris arbitrium digna animadversione puniendum; ubi dubitari potest, an ab ipso Judice injuriato? an ab alio Superiore?

Ad hoc r. distinguendum, an injuria sit notoria, nec ne? si est notoria, & poena est legalis, ipse Judex injuriatus poenam Reo infligere poterit; nam delictum notorium tollit suspicionem odii, & poena lege statuta removel vitium excessus in sententia, quod alias timeri posset; aliud est, si poena foret arbitraria; nam tali casu Judicis offensi arbitrium suspectum foret; si autem non est notoria, rursus distinguendum est, an facta sit principaliter persona? an dignitati? si hoc secundum? ipse quidem punire, sed recusari poterit tanquam suspectus; cum saltem indirectè, & consequenter etiam tangat ipsius personam; si autem primum? non potest ipse punire; ne sit judex in propria causa, seu facto, contra c. Inter querelas. 23. q. 4.

1408 Ad 6. r. ex c. Gravem 13. h. t. ubi, cum talis casus contigisset cum comite Registrensi, justè excommunicato, & in contemptum clavium Ecclesiæ biennio, & amplius pertinaciter parere recusante, re delatà ad Honorium III. sic rescripsit Præposito, & Archidiacono Ecclesiæ Suessio-

nensis: licet hujusmodi pertinacia non careat scrupulo hæreticæ pravitatis: volentes tamen nobilitati parcere comitis supradicti. disc. V. mandamus, quatenus, si comes supradictus post commonitionem vestram non paruerit plenè juri, vos Ecclesias, in quibus aliquod jus habere dignoscitur, ab ejus debito absolventes, fideles ipsius (quàm diu in excommunicatione persistit) ab ejus fidelitatis juramento denunciatis penitus absolutos. Ex hoc textu deducitur 1. Judices Ecclesiasticos in pœnis agere mitius, ne gravior poena declinet in Schisma, vel alia Scandela, facile oritura ex eorum irritata poena. 2. Taliter contumaces & saltem per annum persistentes in ejusmodi censuris ex præsumpto contemptu potestatis clavium, esse suspectos de hæresi, prout etiam habetur in c. Excommunicamus 13. §. qui autem, de hæreticis.

Ad 7. r. super hac quæstione fuse 1409 agi c. fin. h. t. in 6. ubi pœnæ gravissimæ, decernuntur in Reos, & complices hujus criminis, extensæ etiam in eorum filios, & nepotes, faventes, collaterales &c. iterum quam satisfactionem præstare debeant, cum absolventur; & quid per absolutionem consequantur &c. de quibus fuse textus. Ad 8. r. me quæstionem illam resolvissè in c. Romana 1. h. t. in 6. ubi Innocentius IV. sic rescribit Archiepiscopo Rhemenfi: Licet autem Rhemenfi Archiepiscopo suam provinciam visitanti eos, qui nunc sibi, vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam quando Concilium convocat, eos, qui nuntius suis, quos pro illo, vel aliis per provinciam ipsam suâ debitâ jurisdictione utendo transmittit, injuriari præsumant: si hæc occasione suâ in his impediatur jurisdictione, pro injuria hujusmodi (dummodo existat notoria) propriâ autoritate punire, nisi amplius ei de Rhemenfis Ecclesiæ consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam, & Metropolitanis aliis in suis provinciis (dum sic in illis jurisdictionem exercent) puniendi manifestas, & notorias offensas tunc eisdem illatas, vel suis (etiam si exinde impeditur jurisdictione hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas. Ubi tamen nota textum loqui de casu injuriæ, quæ notoria sit, & manifesta; de quo V. dicta in superior: & hoc suppo-

supposito superius concedi Archi-Episcopis potestatem procedendi non tantum, quando contingunt, dum visitat provinciam, si ejus jurisdicção impediatur, sed etiam extra visitationem, etiam, si non

impediant ejus jurisdicçãoem, intelligitamen si superior immediatus in hoc secundo casu negligens sit, ut notat Quatanta in Summa Bullarum n. 14.

QUÆSTIO XXXVIII.

IN TIT. XXXVIII. DE POENITENTIIS ET REMISSIONIBUS.

1410

Ost pœnas fori externi de quibus præcedenti titulo agitur, hic tractatur de pœnis fori interni, quæ per nomen *pœnitentiæ* significantur. Per *remissiones* autem intelligitur condonatio satisfactionis, seu pœnæ temporalis per applicationem meritorum Christi, & Sanctorum, quæ alio nomine *indulgentiæ* vocantur, juxta c. *quod autem*. h. t. & c. *indulgentiæ* eod. in 6.

ARTICULUS I.

De Pœnitentiis.

1411

Nomen *pœnitentiæ* generaliter, spectato vocis usu, dicitur prioris sententiæ, vel consilii mutatio, & conversio; hinc generaliter *pœnitere* dicitur, qui mallet fecisse, quod omisit, & omisit, quod fecit, sive bonum, sive malum, ut notat Zoësius hic n. 1. Non est de ratione pœnitentiæ generaliter acceptæ, ut contingat *cum dolore* (nam etiam Beati pœnitent de peccatis in statu viæ commissis, de quo V. c. *Incommutabilis* 22. q. 4.) secus est in viatoribus, qui non solum, dum rectè pœnitent, nolunt peccare deinceps, sed etiam peccasse dolent. Et sic intelligendus venit D. August. relatus in c. *pœnitentiæ* 4. de pœnit. dist. 3. ibi: *pœnitentiæ est quadam dolentis vindicta*, puniens in se, quod dolet commississe. Sed nec est de ratione pœnitentiæ, prout exigitur in Viatoribus, ne semel commissâ, iterum committant, licet petat propositum, seu intentionem illa amplius non committendi, quo sensu accipiendus est D. Ambrosius relatus in c. *quæcumque tempus*, 39. de pœnit. dist. 1. & c.

1. ac 6. eod. dist. 3. dicens: *pœnitentiæ agere, esse, præterita mala plangere, & plangenda non committere*, intellige quoad propositum & intentionem.

Cœterum *pœnitentiæ* quandoque sumitur pro virtute speciali, cujus proprium est tendere per suos actus in bonum deletionis peccati propter honestatem, quæ reperitur in quolibet actu honestè detestante peccatum (de qua multa diximus in tractatu Theologico de virtute pœnitentiæ) quandoque pro ipso Sacramento pœnitentiæ, ut colligitur ex c. *quod in te* 11. h. t. ibi: in illo enim verbo, *per quod pœnitentiæ morientibus non negamus*; viaticum etiam, quod verè pœnitentibus exhibetur intelligi volumus, ut nec ipsum decedentibus denegetur: quandoque demum sumitur pro pœna, seu vindicta, sive sponte suscepta, sive per Sacerdotem imposta in satisfactionem peccatorum. Pœnitentiæ postremo modo accepta, alia est *publica*, quæ propter peccata publica, publicè commissa, imponitur, ut eo exemplo alii deterrantur, qui publicè peccare non erubescunt, quo sensu intelligendum venit c. 1. h. t. dicens: manifesta peccata non esse occultâ correctione purganda; alia *privata*, seu secreta, quæ nec solennis, nec publica est, sed privatim peragitur, vel suscipitur, & imponitur etiam pro gravibus, sed occultis, ut dicitur c. *quæ situm*. 3. h. t.

Not. autem 1. publicam pœnitentiæ aliam esse *solemnem*, aliam *non solemnem*. *Publica solennis* est, quæ præscripta est in Concilio Agathensi, quod habetur c. *pœnitentes*, & c. *In capite* dist. 50. & tam in impositione, quàm liberatione, fiebat cum certis ritibus, & solemnitatibus; quæ autem fiebat sine illis solemnitatibus jure præ-